

KALBOS PATARIMAI

- *Per brūkšnelį* ar *su brūkšneliu* rašomi žodžiai?

Pasakymas *per brūkšnelį* yra verstinė konstrukcija, ją taisome prielinksnine konstrukcija *su brūkšneliu*. Taigi įstaigos pavadinime žodžiai lopšelis-darželis rašomi ne *per brūkšnelį*, o *su brūkšneliu*. Dar galima sakyti „žodžiai lopšelis-darželis *skiriami brūkšneliu*“.

- Dažnai klystame vartodami žodžių junginį *eilę metų*, kai turime galvoje neapibrėžtą kiekį metų, nes žodis „eilė“ nevertotinas neapibrėžto kiekio reikšmėmis „daug, daugelis, dauguma, dalis, keletas“.

„Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ žodis „eilė“ paaiškinamas kaip „vienas prie kito esančių ar paskui vienas kitą einančių daiktų linija; virtinė, greta, vora“. Taigi sakinį „Eilę metų vadovavo įstaigai“ reikėtų taisyti „Daug metų; Keletą metų vadovavo įstaigai.“

- Reikėtų skirti, kada tinka vartoti žodį „dažniausia“, o kada „dažniausiai“.

„Dažniausia“ ir „dažniausiai“ yra skirtingų formų žodžiai. „Dažniausia“ – aukščiausiojo laipsnio būdvardžio forma (plg. mažiausia), o „dažniausiai“ – aukščiausiojo laipsniorieveiksmio forma (plg. mažiausiai). Taigi sakykime: *Dažniausia ligos priežastis – peršalimas. Mano dažniausia viešnia – dukra. Bet – Bibliotekoje dažniausiai apsilanko studentai. Maisto produktus dažniausiai perku parduotuvėje.*

- Nusakant veiklos sritį dažnai netinkamai pavartojamas vietininkas: **turime daug problemų futbole, už trūkumus buhalterinėje apskaitoje atsako vyriausiasis buhalteris.**

Tokie veiklos sričių vietininkai taisytini: **turime daug futbolo problemų, už buhalterinės apskaitos trūkumus atsako vyriausiasis buhalteris.** Taip pat vietininkas netinka ypatybės reikšimosi sričiai nusakyti su būdvardžiu **gabus**: **gabus sporte, gabus matematikoje.** Tokie vietininkai keičiami naudininko linksniu: **gabus sportui, gabus matematikai.**

- Žodis **įtakoti**, gana dažnai vartojamas įvairiuose kalbos stiliuose, yra vertinys iš rusų kalbos, kurį reikia taisyti.

Pagal kontekstą jis gali būti keičiamas žodžiais ar žodžių junginiais **veikti, paveikti, daryti įtaką, turėti įtaką, turėti įtakos, atsiliepti** ir pan. Aplinka **daro įtaką** žmogui (bet ne **įtakoja** žmogų). Kas gali **veikti** (bet ne **įtakoti**) operacijos rezultatus. Jūsų apsisprendimui **turėjo įtakos** (bet ne **įtakojo**) žema kaina.

- Neretai norėdami išreikšti pritarimą pavartojame žodį *tvarkoje* arba sutrumpėjusią formą *tvarkoj*.

Tačiau vietininkas būviui, būsenai ar požymiui reikšti netinka, todėl taisome *tvarka, viskas gerai*.

- Pritrūkę žodžių ar nežinodami, kaip pradėti sakinį, dažnai pasakome: **Kas link parvažiavimo, dabar nieko negaliu pasakyti. Kas link taisyklių, tai jos neparengtos.**

Prielinksnio **link** konstrukcija su kilmininku reiškia vien tik kryptį: **Važiuojame link Tauragės. Žengė link durų.** Todėl iš kitų kalbų pasiskolintą žodžių samplaiką **kas link**, vartojamą su kilmininku, reikia taisyti: **Dėl parvažiavimo / apie parvažiavimą dabar nieko negaliu**

pasakyti. Jei kalbėsime apie taisykles / o dėl taisyklių, tai jos neparengtos.

- Labai dažnai netinkamai vartojamas prieveiksmis **pakankamai: pakankamai geras oras; pakankamai sudėtingos vairavimo sąlygos; pakankamai aukštos kainos ir pan.** Taisykime: **gana geras oras, geras oras; gana sudėtingos, labai sudėtingos vairavimo sąlygos; gana aukštos, pernelyg aukštos kainos.**
- Labai dažnai skelbimuose, padėkos raštuose arba šiaip tekstuose būna parašyta *I-oji vieta, III-asis suvažiavimas, II-asis tomas* ir pan. Prie romėniškų skaitmenų galūnės nededamos. Taigi rašykime *I vieta, III suvažiavimas, II tomas*. Galūnės gali būti dedamos tik prie arabiškų skaitmenų, ypač jei jie sakinyje: *1-a kategorija, 60-osios metinės, 2-oji simfonija*.
- **Kaip taisyklingai (su brūkšneliu ar be) rašyti junginį sąskaita faktūra?**

Paplitusi netaisyklinga rašyba su brūkšneliu (*sąskaita-faktūra*). Faktūra yra tam tikra sąskaitos rūšis, todėl žodžių junginys **sąskaita faktūra** rašomas be brūkšnelio.

- *Kada po įmonės rūšies nuorodos einantis pavadinimas rašomas su kabutėmis?*

Kabučių reikia, jeigu įmonė turi simbolinį pavadinimą, pvz., *akcinė bendrovė „Cementika“* (arba *AB „Cementika“*). Kabutės nerašomos, kai po rūšies nuorodos *akcinė bendrovė, uždaroji akcinė bendrovė, viešoji įstaiga* ir kt. eina ne simbolinis, o tiesioginės reikšmės pavadinimas, pvz.: *uždaroji akcinė bendrovė Akmenės autobusų parkas* (arba *UAB Akmenės autobusų parkas*), *viešoji įstaiga Akmenės rajono turizmo informacijos centras* (arba *VšĮ Akmenės rajono turizmo informacijos centras*).“

- **Ar žinote, kaip skaityti 2007-ieji?**

2007-ieji žymi kelintinį samplaikinį skaitvardį, tai yra **du tūkstančiai septintieji** – ne du tūkstantis septintieji!

- Kalbėdami dažnai netaisyklingai nurodome nuotraukų išmatavimus, žemėlapių mastelį, kraujospūdį. Esame įpratę parašymus 5x12, 1:10000, 120:170 žodžiu šifruoti taip: *penki ant dvylikos, vienas ant dešimt tūkstančių, šimtas dvidešimt ant devyniasdešimt*.

Juos būtina taisyti. Siūlomi keli variantai: nuotrauka *penki iš dvylikos, penki ir dvylika, įmanoma pasakyti penki su dvylika*; žemėlapių mastelis turėtų būti *vienas su dešimt tūkstančių, vienas ir dešimt tūkstančių*; kraujospūdžiui nusakyti labiausiai tinka jungtukas ir: *šimtas dvidešimt ir devyniasdešimt*.“

- **Reikalų raštuose**, taip pat šnekamojoje kalboje labai dažnai vartojame žodį *talpinti*, bet ne visada tinkama reikšme. *Talpinti* reiškia *daryti, kad tilptų: Dobilus talpinome į daržinę. Butas nedidelis, ar sutalpinsime visus svečius?*

Tačiau dažnai pasigirsta: *Straipsnį patalpinome vietiniame laikraštyje. Informaciją patalpinkite stende. Svečius patalpinsime viešbutyje*.

Talpinti netinka vartoti vietoje *dėti, spausdinti (laikraštyje), laikyti, apgyvendinti* ir pan. Ši klaida įtraukta į Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą.

Todėl ankstesnius pavyzdžius taisykime: *Straipsnį išspausdinome vietiniame laikraštyje. Informaciją pakabinkite stende. Svečius apgyvendinsime viešbutyje.*“

- **Kiekiui nusakyti** dažnai netaisyklingai vartojame lyginamuosiusrieveiksmius *mažiau, daugiau, ne mažiau, ne daugiau* su kilmininku: *Daugiau metų jis niekur nedirbo. Grūdų prikūlė daugiau dviejų tonų. Už paslaugas tenka mokėti ne mažiau dviejų šimtų litų. Susirinks ne daugiau šimto žmonių. Posėdis truks ne mažiau trijų valandų.*

Ši klaida įtraukta į Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą. Lyginamajai kiekybei reikšti vartokimerieveiksmių *daugiau, mažiau, ne daugiau, ne mažiau* ir žodelių *kaip, nei (negu) ir kt.* konstrukcijas: *Daugiau kaip metus jis niekur nedirbo. Grūdų prikūlė daugiau kaip dvi tonas. Už paslaugas tenka mokėti ne mažiau kaip du šimtus litų. Susirinks ne daugiau kaip šimtas žmonių. Posėdis truks ne mažiau kaip tris valandas.*

- **Pripratome visur** ir viską planuoti, o dar geriau – išplanuoti: *teminis kurso išplanavimas, buto išplanavimas, dienos išplanavimas ir t. t.*

Priešdėlis iš- su veiksmažodžiu planuoti nevertotinas. Taigi ne *išplanavimas*, o *suplanavimas* arba tiesiog *planas*: *teminis kurso planas, buto planas, dienos suplanavimas ir pan.*

- Nesimboliniai, t. y. tiesioginės reikšmės pavadinimai, einantys po rūšies nuorodos, pradedami didžiąja raide ir rašomi be jokių papildomų ženklų. Rišliame tekste šių pavadinimų visi žodžiai yra linksniuojami, pvz.: *akcinės bendrovės Vilniaus banko akcininkai šaukiami į susirinkimą; viešosios įstaigos Ignalinos rajono ligoninės vyriausiasis gydytojas išvykęs į komandiruotę; valstybės įmonėje Radijo ir televizijos centre vyksta konkursas.*
- **Vis dažniau išgirstame**, kad vienokie ar kitokie *klausimai buvo aptarti per verslo pietus. Per verslo vakarienę kalbėjomės apie investicijų galimybes.*

Verslo pietūs, verslo vakarienė – tai nevertotini vertiniai iš anglų kalbos. Verslo reikalai gali būti aptariamai per *dalykinius pietus* ar *dalykinę vakarienę*. Taip ir vartokime.

ĮSIDĖMĖTINA.

Žinios, darbai turi būti vertinami ne dešimtbalėje ar penkiabalėje sistemoje, o pagal dešimtbalę, penkiabalę sistemą ir pan.

Foto-, bio-, mikro-, mono-, multi-, pop-, pseudo-, tele-, video- yra žodžių dalys, todėl negali būti rašomos atskirai arba kitaip atskirtos nuo žodžių. Reikia rašyti: *popgrupė, popmuzika, monospektaklis, multivitaminai, telenovelė, telecentras, videokasetė*, bet geriau – *vaizdo kasetė, vaizdajuostė*.

O nelietuviški nekaitomi žodžiai visada rašytini atskirai nuo kitų žodžių: *alfa, beta, gama: alfa dalelės, gama spinduliai* ir t. t.“